

Energietransities in Europa

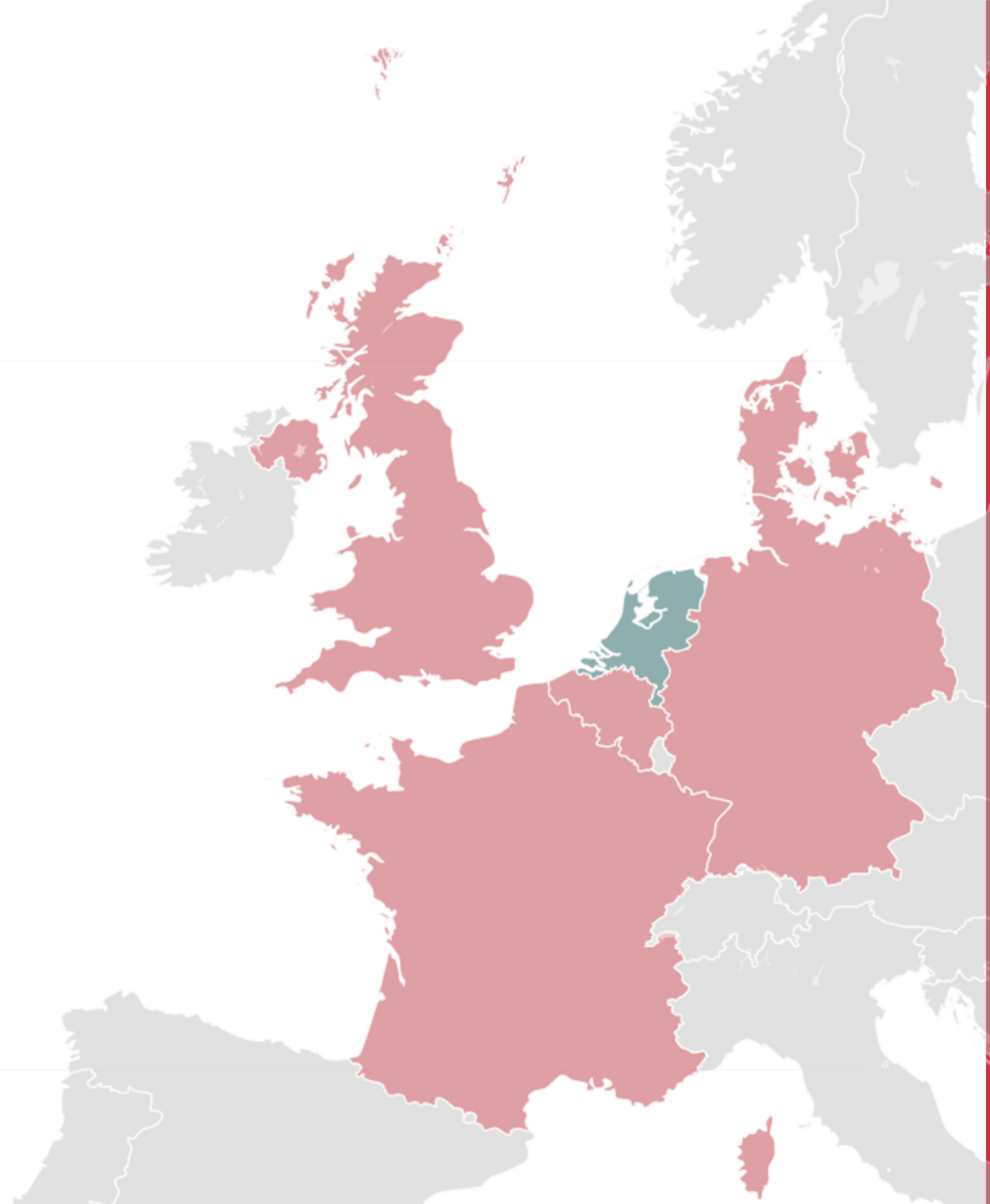

Presentatie van bevindingen in vijf Europese landen

Den Haag, 13 juni 2017

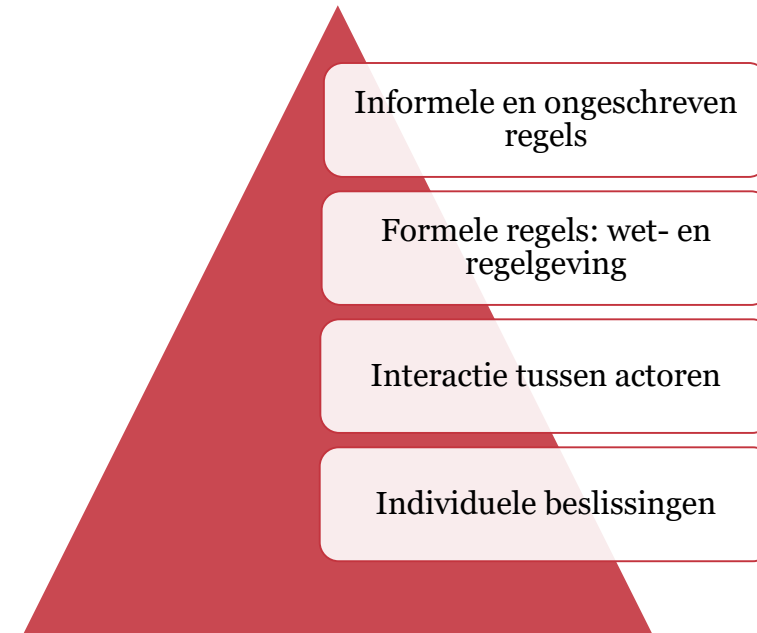
[Andreas Ligtoet](#) en [Joost van Barneveld](#)

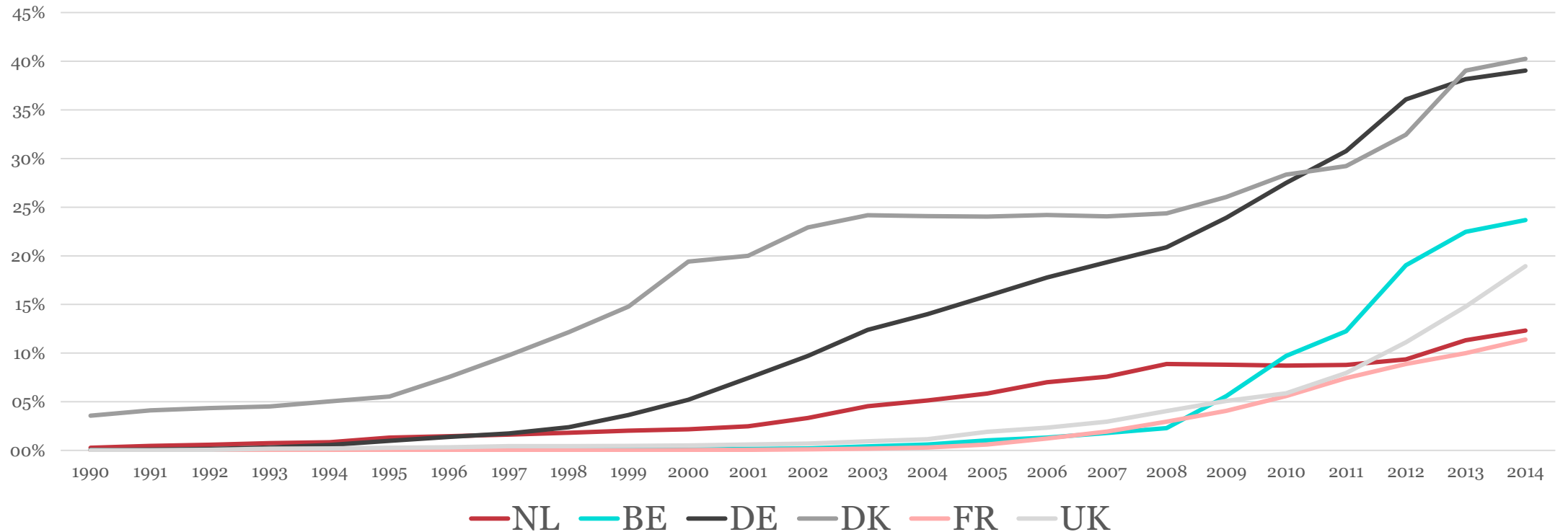
- Methode
- Landenvergelijk
- Individuele landen
- Gedeelde thema's

Methode

- Literatuurstudie en interviews met energie-experts per land
- Landenrapporten op basis van institutioneel-economisch kader
- Door middel van historische ontwikkeling en analyse de bovenliggende informele en ongeschreven regels duiden

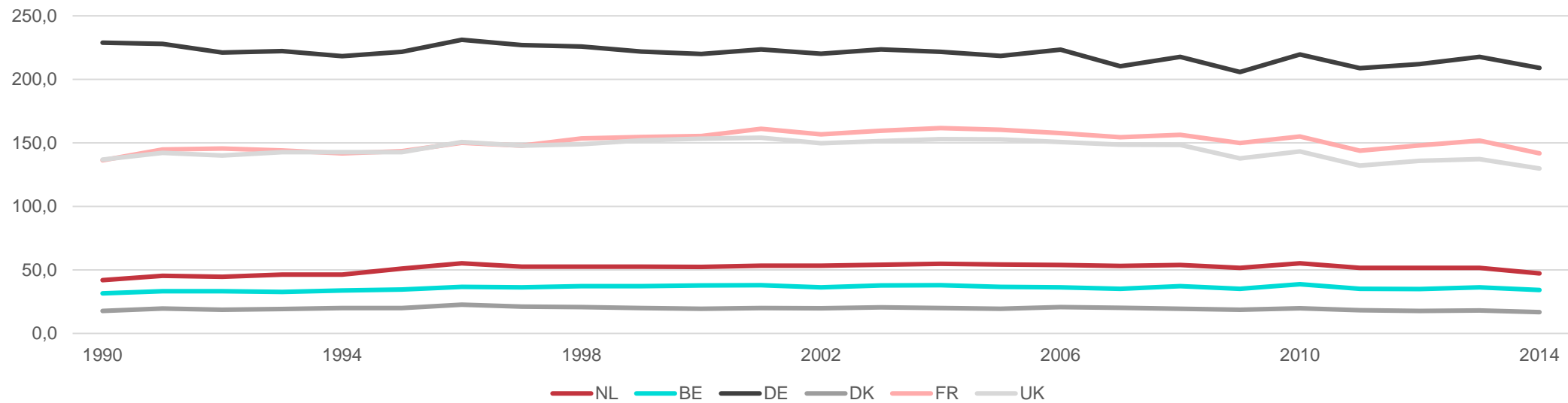

Landen vergeleken op productie duurzame energie

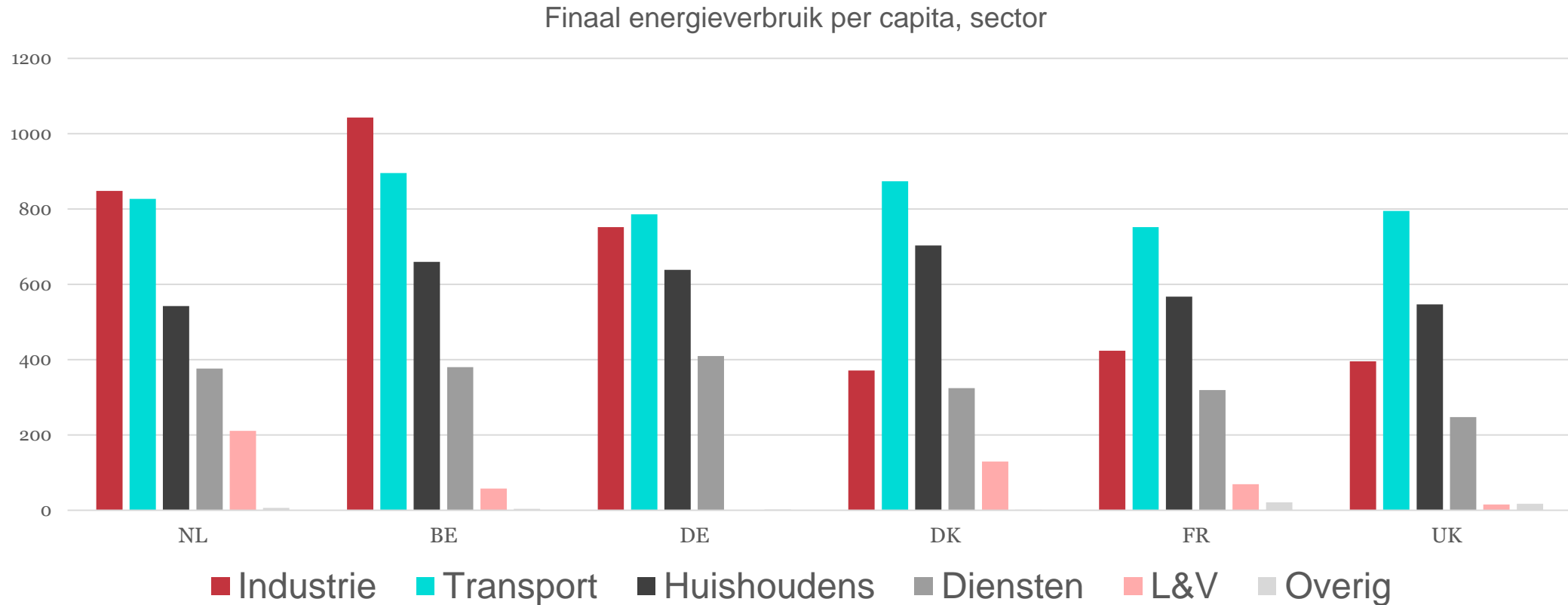
- Duitsland en Denemarken grote voorbeelden

Landen vergeleken op finaal verbruik

- Netto energieverbruik is in 25 jaar in geen van de landen significant gedaald

Landen vergeleken op sectorverbruik

- Transport en gebouwde omgeving (diensten + huishoudens) krijgen weinig aandacht vergeleken met verbruik

België

- België kent een sterke regionale politiek sinds de opsplitsing in Vlaanderen, Wallonië en Brussel (1980 – 1988).
- Netwerken, nucleaire energie en tarieven zijn een federale aangelegenheid, de rest is regionaal. Daardoor is er belangrijke invloed van EU-richtlijnen, maar verder weinig coördinatie.
- Onzekerheid over doorzetten nucleaire uitstap tussen 2015 en 2025 (sinds 2003 bij wet) leidt tot onzekerheid over investeringen in hernieuwbare bronnen.

Denemarken

- Sinds de eerste oliecrisis voert Denemarken consistent haar energiebeleid uit dat gericht is op onafhankelijkheid van fossiele brandstoffen.
- Er zijn hoge milieuambities bij de bevolking en grote steun voor groen beleid. Doordat van 1987-2001 consistent 'groene' partijen in het parlement zaten, is het energiebeleid verankerd en geïstitutionaliseerd.
- Energiestrategie 2050 – kader voor herziening van wetgeving ter bevordering van transitie.
- Afwezigheid van zware industrie vergemakkelijkt de transitie: geen technologie lock-in, weinig gevestigde belangen.

Duitsland

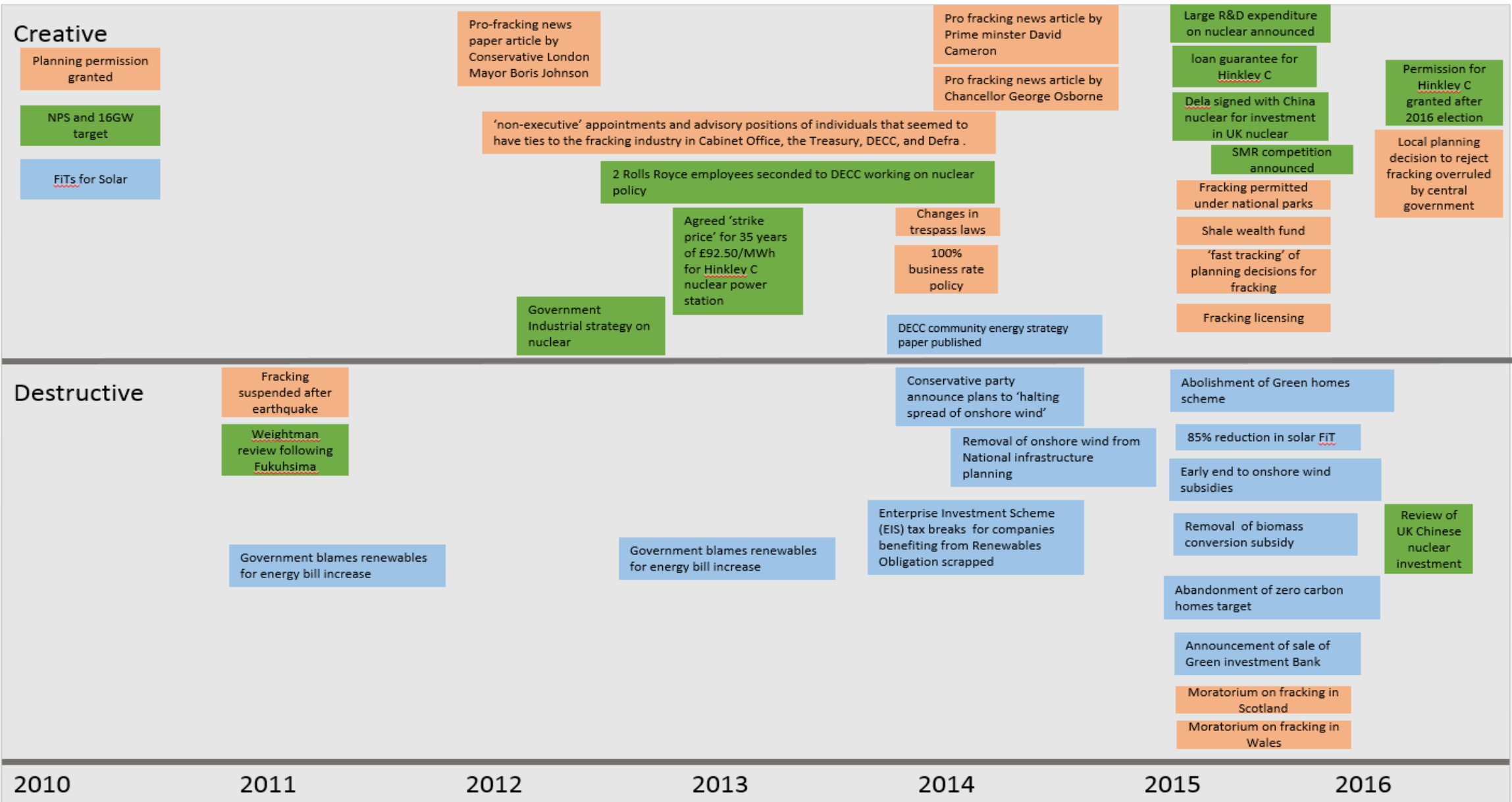
- De *Energiewende* heeft een lange historie en betreft vooral de elektriciteitsproductie.
- 93% van de bevolking steunt verdere uitbreiding van hernieuwbare bronnen. De steun is een belangrijke factor in de vorming van beleid en doelstellingen.
- De industrie wordt grotendeels ontzien in kosten voor de transitie.

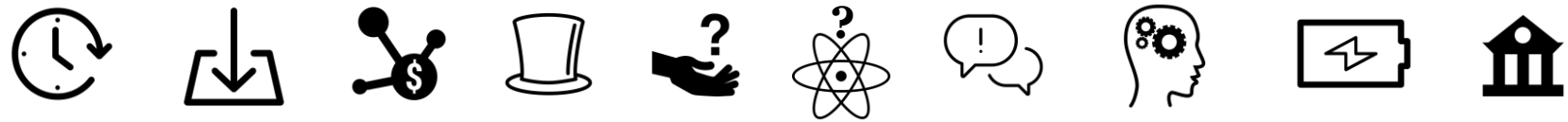
■ ■ Frankrijk

- De eerste oliecrisis was de aanleiding voor actief energiebeleid gebaseerd op *onafhankelijkheid*. Sindsdien snelle opkomst van nucleaire energie. Gunstige statistieke op gebied van hernieuwbare elektriciteit door waterkrachtcentrales.
- Het land kenmerkt zich door centrale sturing, een actieve rol van de overheid in de markt en keuzes voor technologie(-ontwikkeling).
- Voor legitimatie van de overheidskeuzes en het creëren van draagvlak worden omvangrijke, langdurige consultaties ingezet.
 - *Grenelle (2007-2010) – 3 jaar discussies, 30.000 deelnemers, en 268 maatregelen*
 - *Energietransitie voor groene groei (2014-2015) – 1000 consultatiebijeenkomsten*

Verenigd Koninkrijk

- Het verleden van fossiele zelfvoorzienendheid van het VK, met nadruk op uit kolen, gas en olie heeft belangen van industrie en energiebeleid sterk verweven.
- Het beleid is sterk marktgedreven: als kaders gelden CO₂-emissieplafonds.
- Toenemend besef dat de maatschappelijke functie van energie toch niet alleen aan de markt kan worden overgelaten.
- Ondernemende rol van Crown Estate inzake windenergie.

Gedeelde thema's

Lange-termijn beleid

- Denemarken en Frankrijk: 1^e en 2^e oliecrisis vormen het energiebeleid: Onafhankelijkheid van fossiele brandstoffen.
- Het concept voor de *Energiewende* ontstond ook in Duitsland eind jaren '70. Feed-in wetgeving sinds 1991.
- Met name in het Verenigd Koninkrijk wordt / werd uitgegaan van de efficiëntie van de markt.
- België ontbeert een duidelijk beleid.
- Alle bestudeerde landen baseren hun beleid op de waarden:
 - *Betaalbaar*
 - *Betrouwbaar*
 - *Schoon*
- Zelfvoorzienendheid kan gezien worden als onderdeel van “betrouwbaar”, maar wordt in DK en FR als zelfstandige waarde nagestreefd.

Markt

- Het Verenigd Koninkrijk is de duidelijkste exponent van het Angelsaksische model – sterk marktgedreven, vertrouwend op de keuzes van de marktspelers – maar lijkt daar nu van terug te komen.
- In eerste instantie lijkt de marktverdeling van de elektriciteitsmarkt te wijzen op **meer keuze** in marktgedreven landen als het Verenigd Koninkrijk.
- Wordt er echter gekeken naar de marktspelers die **95% van de markt bepalen**, dan blijkt deze in het VK uit 17 partijen te bestaan, terwijl er in Denemarken meer dan 1500 leveranciers zijn. (BE: >100 DE: >450 FR: >5 NL: >350)

Energiearmoede

Subsidie op verbruik of opwekking?

- Energiearmoede is nu reeds een belangrijk thema in België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.
- Ook op Europees niveau (DG ENER) is grote belangstelling: **Energy Poverty Observatory** in oprichting.
- In het Verenigd Koninkrijk valt gasverbruik van oudsher onder een lagere BTW (5%). Het zogenaamde “levy control framework” beperkt kosten van energieverbruik in huishoudens.
- Frankrijk kent het milieusolidariteitspact, dat gericht is op lagere woonkosten, een lagere elektriciteitsprijs, en ondersteuning van renovatiekosten voor huishoudens met een laag inkomen.

Institutionalisering van energie- en klimaatbeleid

- In alle onderzochte landen is een energie- of klimaatautoriteit gevonden.
- Een energie-autoriteit
 - *kan zorgen voor (toezicht op) beleid met een langere tijdshorizon dan de verkiezingscyclus*
 - *geeft overzicht op energiebeleid*
 - *zorgt voor voortdurende agendering van het onderwerp*
 - *geeft zichtbaarheid en een “loket” aan het onderwerp*
- België
 - *Federaal: DG Energie onder Overheidsdiensten*
 - *Brussel: Instituut voor milieubeheer*
 - *Wallonië: Departement van Energie en Duurzaam bouwen*
 - *Vlaanderen: Vlaams energie agentschap*
- Denemarken
 - *Ministerie van Energie en Energiecommissie*
- Duitsland
 - *Ministerie van Economische zaken en Energie*
 - *Federaal Netwerkagentschap*
- Frankrijk
 - *Agentschap voor Energie en Milieu onder het ministerie van Milieu, Energie en Zee, nationaal comité voor energietransitie, hoge raad voor de bouw en energie-efficiëntie*
- In het Verenigd Koninkrijk
 - *De Klimaatraad en (tot voor kort) het Ministerie van Energie*

Innovatie

- Vraag is of generiek innovatiebeleid (DK) uiteindelijk effectiever is dan gestuurd beleid à la Technology Innovation Needs Assessment (UK).
- In België is er ruimte voor experimenteerzones (regelluwe zones). Dit lijkt geen specifiek thema in andere landen.
- Grootste innovatie-effecten bij landen met stabiel beleid. Gecombineerd met toepassing in eigen land:
 - *verzekert dit de opname van de technologie;*
 - *blijven bestedingen binnen de landsgrenzen;*
 - *kan verworven kennis geëxporteerd worden.*
- Het doel van het innovatiebeleid bepaalt mede de geaccepteerde ontwikkelpaden.
- **Willen we eraan verdienen, of willen we dat het gebeurt?**

Dank u voor uw aandacht.

Joost
van
Barneveld

Geert
van der
Veen

Ivette
Oomens

Frédéric
Maier

Asel
Doronova

Dirk
Johann

Xavier
Potau

Anoushka
Davé

Victoria
Blessing

Tommy
Jansson

Johanna
Engberg

Ruslan
Zhechkov

Technopolis Group, Spuistraat 283, Amsterdam

020 5352244

andreas.ligtvoet@technopolis-group.com